

Задирайко Уляна

студентка групи ПФМз-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

м. Тернопіль

Науковий керівник: Панухник Олена

доктор економічних наук, професор

провідний науковий співробітник науково-дослідного центру Військового інституту

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна в Україні спричинила глибокі структурні зсуви в економіці, які особливо відчутні для мікро-, малого і середнього бізнесу (ММСБ). Усі галузі підприємництва зіштовхнулися з необхідністю виживання в умовах обмежених ресурсів, втрати ринків, високої інфляції та зростання фінансових ризиків. Саме тому питання забезпечення сталого фінансування, гнучкого управління грошовими потоками та залучення нових джерел капіталу стали ключовими для збереження і розвитку підприємств.

У 2022–2023 роках понад 60% українських підприємств декларували зменшення оборотного капіталу, а 48% – брак фінансування для інвестицій у відновлення та адаптацію виробництва [1]. У відповідь на ці виклики уряд запровадив низку фінансових інструментів, зокрема, розширив програму «5-7-9%», мікрогранти «Робота» та компенсаційні механізми для релокованих компаній. Хоча ці заходи не можуть повністю компенсувати потреби бізнесу, вони дозволили утримати тисячі підприємств у робочому стані.

Окремої уваги заслуговує адаптація бізнесу до обмеженого банківського кредитування. В умовах високої облікової ставки та нестабільності гривні ММСБ все частіше звертається до альтернативних джерел капіталу – міжнародних грантових програм, донорських фондів, краудфандингових платформ. Наприклад, у 2023 році ЄБРР надав понад 200 млн євро через локальні банки для фінансування українських підприємств, з пріоритетом на аграрний сектор, логістику та відновлювану енергетику [2]. Це свідчить про зростання ролі зовнішніх джерел у структурі капіталу українських компаній.

Утім, виклики фінансового розвитку виходять за межі лише доступу до коштів. Значну увагу сьогодні приділяють управлінню ризиками, стійкості до шоків і цифровій трансформації фінансових процесів. Багато підприємств впроваджують електронні системи обліку, автоматизують управління витратами, використовують інструменти бізнес-аналітики. За оцінкою USAID [3], понад 40% МСП, які інтегрували цифрові фінансові рішення, продовжили стабільну роботу навіть в умовах енергетичних обмежень та релокації.

Ключовим чинником розвитку в умовах війни стає здатність підприємства бути не лише прибутковим, а й адаптивним, інноваційним і соціально відповідальним. Особливо актуальною є поява нових фінансових моделей – соціального підприємництва, імпакт-інвестування, моделі public-private partnerships у сфері відновлення інфраструктури. Усі ці підходи вимагають не лише фінансування, а й компетентного фінансового управління.

Водночас, для розширення фінансових можливостей підприємств в умовах війни важливими залишаються освітні компоненти. Навчання підприємців управлінню фінансами, побудові моделей cash-flow, підготовці грантових заявок і залученню інвесторів стало частиною багатьох ініціатив – від «Дія.Бізнес» до програм ЄС. Саме поєднання фінансової грамотності, доступу до ресурсів і стратегії сталої діяльності формує базу для післявоєнного економічного відновлення.

Таким чином, фінансова стабільність та розвиток підприємств в умовах війни ґрунтується на багаторівневому підході: з одного боку – доступ до ресурсів, з іншого – розвиток внутрішніх фінансових стратегій, цифровізація та навчання. Посилення

партнерства між державою, міжнародними організаціями, освітніми установами та самим бізнесом стане основою для побудови інклюзивної та стійкої економіки України.

Перелік використаних джерел:

1. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. (2023). *Моніторинг МСП в умовах війни*. URL: <https://www.ier.com.ua/>
2. EBRD. (2023). *EBRD Support to Ukrainian SMEs: Annual Review*. URL: <https://www.ebrd.com/news/2023/ukraine-sme-finance.html>
3. USAID. (2023). *Digital Transformation for Business Resilience in Ukraine*. URL: <https://www.usaid.gov/ukraine/newsroom/factsheets>

УДК 336.228

Кузнєцов Олександр

аспірант кафедри фінансових технологій і підприємництва
Навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та менеджменту
Сумський державний університет
м. Суми

Криклій Олена

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва
Навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та менеджменту
Сумський державний університет
м. Суми

РИЗИКИ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

У сфері трансфертного ціноутворення, як і в інших економічних процесах, виявляються чинники ризику, обумовлені об'єктивною наявністю невизначеності. Джерелом ризику є обмеженість або відсутність повної інформації, необхідної для коректного здійснення оцінки та прийняття управлінських рішень у відповідний момент часу. Трансфертне ціноутворення відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного перерозподілу фінансових ресурсів між структурними підрозділами суб'єкта господарювання, водночас виступаючи інструментом управління ліквідністю. Водночас трансфертне ціноутворення є інструментом стратегічного управління ліквідністю підприємства, сприяючи диференційованому розподілу фінансових і податкових ризиків шляхом регулювання комерційної та фінансової маржі між підрозділами.

Запровадження трансфертного ціноутворення в практику управління вітчизняних суб'єктів господарювання супроводжується низкою суттєвих ризиків, що обумовлюють необхідність ретельного аналітичного супроводу цього процесу. По-перше, на початковому етапі функціонування трансфертного механізму можливе дублювання управлінських і операційних функцій у межах окремих структурних підрозділів транснаціональних корпорацій, що знижує організаційну ефективність [90].

По-друге, спостерігається ймовірність зниження загальної результативності функціонування окремих підприємств, зумовлена потенційною відмовою керівництва від закупівлі послуг у внутрішніх постачальників з метою мінімізації витрат, що, у свою чергу, може негативно вплинути на інтеграційні процеси в межах корпорації.

По-третє, до кола стратегічних ризиків слід віднести явище умовної «консервації» підприємства, яке проявляється у надмірному зосередженні фінансово-господарської активності всередині корпоративної структури, супроводжується розширенням адміністративного персоналу та документообігу, а також скороченням зовнішньоекономічної активності, що зрештою негативно впливає на динаміку фінансових результатів підприємства загалом.